

ECCE ORGANVM!

Ars organi Sloveniae

1 - Januar 2016

ECCE ORGANVM!
ANNO SEXTA IANVARIISORARE INCIPIT.

Vsebina / Contents

Poglej orgle! / Look the organ!

Poročilo o delu v letu 2015 / Annual report
for 2015

Orglar Johann Gottfried Kunath – življenje
in pregled dela / Organ builder Johann
Gottfried Kunath: life and overview of his
work

ECCE ORGANVM!

Obvestila Ars organi Sloveniae

ISSN 2463-9397

1 - januar 2016

www.arsors.org

Izdaja Društvo Jarina Bohinj
Pripravil in uredil Jurij Dobravec

Naslovnica: orgle J.G.Kunatha iz leta 1830
v Srednji vasi, ki jih je 2002 restavriral in
nadgradil Tomaž Močnik.
Omaro je restavriral Boštjan Roškar.

Poglej orgle!

Ob vstopu v enajsto leto našega programa Ars organi Sloveniae pričenjamo v prenovljeni in razširjeni obliki izdajati obvestila, ki ste jih mnogi vsaj enkrat letno dobivali že v preteklem desetletju. Naslov občasnika ECCE ORGANVM! smo prevzeli iz kronograma, s katerim se je na orgle v Srednji vasi v Bohinju zapisal Johann Gottfried Kunath, ki v tej številki predstavlja osrednjo temo. Napis se nadaljuje z qVod seXta IanVarII sonare InCepIt, torej so se prvič oglasile 6. januarja.

Vse zainteresirane še naprej vabimo k sodelovanju pri soustvarjanju podatkovne zbirke ARSORS. Predvsem smo vedno veseli obvestil o naših napakah, vsekakor pa pohval ali novic o koristni uporabi. Odslej vas lahko povabimo tudi k pisanju prispevkov. Vedno in kakor hitro bo mogoče, bomo objavili vsak vaš članek o orglah, ki jih dobro poznate, obvestilo o stanju orgel, ki ste jih preizkusili ali nanje redno igrate, o morebiti odkritih zgodovinskih dokumentih in podobno. Vabljeni tudi otroci, mlajši predvsem z risbami. Obsežnejši prispevki, ki bodo izbrani za osrednjo temo številke, bodo recenzirani. V novem občasniku bo mogoče objavljati tudi obvestila in komercialne oglase.

Že zdaj lahko sporočite interes za nastajajočo monografijo vseh slovenskih orgel. Monumentalna monografija bo gotovo primerno darilo za vsakega ljubitelja orgel in glasbe. V začetku leta 2016 boste lahko kupili večjezični Orgelski slovar - ob več kot 900 besedah v 23 jezikih vam branje o orglah v tujih jezikih ne bo več ovira. Seveda v letu 2016 nikar ne pozabite sporočiti dogodka za spletno objavo v koledar.orgle.si.

ECCE ORGANVM! ima namen dopolniti ponudbo znanja o orglah na Slovenskem. Praviloma bo izhajal glede na prispelo gradivo, vsekakor pa enkrat letno. Digitalna oblika Adobe pdf je prilagojena za branje na manjših zaslonih. Tiskana različica nam morda uspe kdaj v prihodnosti.

Poglej orgle, in jih poslušaj!

ECCE ORGANVM!
qVod seXta IanVarII sonare InCepIt

seminarskih in podobnih nalog v Sloveniji in tujini. Za pravilnost interpretacij s strani avtorjev in avtoric ne moremo odgovarjati in smo se v posameznih primerih morali od njih izrecno distancirati. Javnih in internih predstavitev našega dela, zbirke podatkov o orglah in posameznih orgel različnim ciljnim skupinam je bilo sedem.

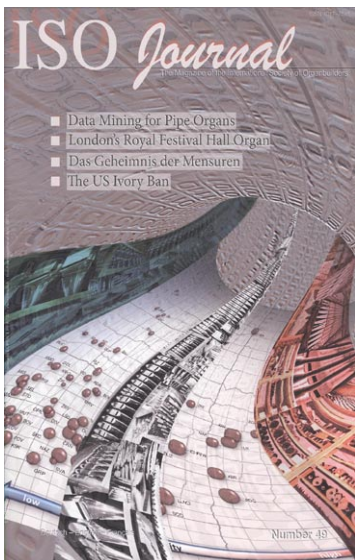
Raziskave in rezultati

Januarja smo zaključili sodelovanje pri generalni obnovi Milavčevih orgel na Bledu. Ugotovitve in celotno zbrano gradivo, vključno s fotografijami in posnetimi zvoki, so na vpogled dostopni na spletu.

V organološkem pregledu z naslovom *Ocena stanja Janečkovih orgel iz 1725*, smo poleg poglobljene analize enega glasbila, primerjalno obdelali vsebino, zgodovino in oblike 48 doslej znanih Janečkovih orgel (kar 14 je bilo odkritih v zadnjem obdobju). Razvili smo interni standard s pomočjo katerega je mogoče na enostaven način z računalniškimi programskimi orodji primerjati oblike omar in okrasja, kar lahko pomaga pri ugotavljanju avtorstva ali časa izdelave.

V stanovski reviji svetovnega združenja orglarjev *ISO journal* je bil aprila objavljen obširen prispevek z naslovom *Pipe organ databases: From data to useful information*, v katerem so na podlagi podatkov iz različnih zbirk, predvsem ARSORS, nakazane možnosti uporabe podatkov pri raziskavah in poslovanju. Grafika je bila uporabljena na naslovnici, članek, ki je dopolnjen s predstavitvijo na georganum.net, je v mednarodni strokovni javnosti naletel na izredno spodbudne odzive.

V znanstveno revijo *Acta organologica* nemškega Gesellschaft der Orgelfreunde je bil sprejet prispevek o *secesijskih orgelskih omarah na Slovenskem iz prve polovice 20. stoletja*. Članek spremlja nazoren fotografski pregled posameznih tipov. Objavljen bo predvidoma v letni izdaji 2016.

V okviru projekta restavriranja platen Victorja Carpathiusa (Viktor Krpač, Vittore Carpaccio), ki so bile leta 1523 naslikane kot krilna vrata orgel iz leta 1516 v koprski stolnici, in ga izvaja Restavratorski center v Ljubljani, smo pripravili pregled dogodkov, ki so povezani s temi orglami. V elaboratu z naslovom *Koper – stolnica – orgle 1516: Izdelava historiata o zgodovini orgel, zgodovinska primerjava podobnih orgel v Italiji,*

predlog za rekonstrukcijo so primerjalno obdelana vsa znana obstoječa orgelska krila podobnega tipa v severni Italiji. Prikazane so splošne razmere takratnega orglarstva na severnem Jadranu in pokazane možnosti za potencialno rekonstrukcijo avtentične namestitve krilnih vrat. V zvezi s temi konkretnimi orglami je v obdobju od nastanka do 1773 doslej zabeleženo kar 53 dogodkov, ki so argumentirani z listinami. Ob dejstvu, da so orgelska krila iz koprške stolnice po znanih podatkih najstarejši dejanski ostanek kakšnih orgel v Sloveniji, gre za presenetljivo visoko število zgodovinskih dejstev.

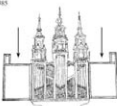

Janko Ravnik kot vojak za orglami v Judenburgu med I. svetovno vojno (fotografija na steklo, družinski arhiv J. Ravnika)

Za strokovno revijo Varstvo spomenikov ZVKDS čaka na tisk že recenziran pregledni članek iz leta 2014 z naslovom *Podatkovna zbirka slovenskih orgel Ars organi Sloveniae – stanje in možnosti v slovenski kulturni krajini*.

Revija Arhivi pri Arhivskem društvu Slovenije je decembra objavila strokovni članek *Katalog, digitalizacija in tehnično vrednotenje arhiva fotografskih negativov na steklenih ploščah avtorja Janka Ravnika*, ki sicer obravnava fotografski opus tega glasbenika in organista, vendar gre v veliki meri za metode dela z arhivskim gradivom in podatkovnimi zbirkami, kakršnega uporabljamo tudi pri programu ARSORS.

V sodelovanju z nemškimi in hrvaškimi organologi se nadaljuje podrobna obdelava življenja in dela orglarja *Johanna Gottfrieda Kunatha* in njegove rodbine. Na osnovi več kot 250 doslej znanih dejstev in dogodkov iz časa njegovega življenja, ter približno dvakrat toliko dogodki, ki so povezani s kasnejšo usodo njegovih orgel, bo predvidoma do leta 2017 pripravljena monografija.

S starosto slovenske organologije, dr. Edom Škuljem pripravljava fotografski in opisni *pregled vseh slovenskih orgel*. S soglasjem Slovenske škofovske konference sistematično obiskujeva cerkvene (in druge) orgle ter ugotavljava trenutno stanje. Gre za zahteve logistični projekt na več kot 1000 lokacijah. Dela se bližajo polovici. Rezultat bo monumentalna knjižna monografija, ki jo bodo dopolnjevale povezane spletne vsebine. Če bo terensko delo teklo podobno gladko kot v letu 2015, je izdaja možna že jeseni 2016. Posebni popusti so že na voljo vsem, ki se boste že pred prednaročniško akcijo z interesom po nabavi javili na Ars organi Sloveniae.

Orgelwoordenboek	Dictionar de orgă	* 5305		* 5300	
Organ dictionary	Vargonų žodynas	NL	alk (n, -en); duar (v.in, -en); vlogelkar (v.in, -en)	NL	vip (orgel); vlogel (m, -i); vlogelink (m, -en); wang, vlogel (v.in, -en)
Orgelwörterbuch	Urkusanakirja	EN	aktor - stoker	EN	wang, side wang
Orgelordbog	Słownik organowy	D	Flügelträger (m, -en); Tür (n, -en); Flügel (m, -)	DK	Orgel (m, -)
Orgelordbok	Varhanni slovník	DK	flygte (f, -er); facadefløj (f, -er)	S	wing; (f, -en) (n)
Orgelordbok	Orgonaszótár	S	flygel (m)	N	flyvings (m); wings (m)
Organalis thesaurus	Orgelski slovar	F	volet (m); porte (f)	—	—
Dictionnaire de l'orgue	Органний словарь	ES	batiente (m); puerta (f)	—	—
Diccionario del órgano	Orgena vortaro	CAT	portiu (m); mampara (f)	—	—
Diccionari de l'orgue	オルガン辞書	F	porta (f); portillon (m)	—	—
Dicionário do órgão	管风琴大字典	I	porta (f); spanello (m); -spanello (f)	—	—
Dizionario dell'organo		RO	usa (f; org)	—	—
Wilfried Praet (general concept, Netherlands, English, Deutsch, français, español, Català, italiano)	Rimantas Gulbis (lietuvių)	LT	vartymų prospektas - sparnai	—	—
Henrik Jørgensen, Ole Beuchert Olesen, Ole Haugland (Danish)	Pekka Suikkanen (Suomi)	FIN	kaukko (m)	—	—
Carl-Gustaf Lewnéhusp, Stig Magnusson, Niclas Fredriksson (Svenska)	Marta Kogut (polski)	PL	skrzydło (n, -a)	—	—
Björn F. Boysen (Norsk)	Fyvel Čuný (Česky)	CZ	křído (n, -a), ústřední křído (až) n, -á)	—	—
Titus Becknell (lingua latina)	Eryosi Pál (magyar viláztört)	H	szárny (n) (szárny) (= 5300)	—	—
António Simões (Português)	Jari Debravec (slovensčina)	SI	krilna vrata	—	—
Walter Kindl (Limba română)	Helmur Sandek (Pyrskan skasi)	PS	styci (styci) az stycp.	—	—
	David G. Hill, Josef Willem Haasen (Espanol)	EO	porta, luto	—	—
	Hirotoshi Sato (Japanese 日本語)	J	扉 [hibi]	—	—
	Yuan Shen 元申 (Chinese 中文)	CN	扉 n. [扉]	—	—

Jeseni je bila zaključena redakcija tretje izdaje večjezičnega slovarja orgelskih izrazov *Orgelwoordenboek*. Po mnogih težavah s tipografijo posameznih jezikov, predvsem kitajščine in japonsščine, je bil izdelek oddan v tiskarno 14. decembra. Pri ustvarjanju je sodelovalo okrog 30 strokovnjakov z vsega sveta, pet iz Slovenije. V 23-tih jezikih je predstavljeno preko 900 izrazov, ki so povezani z orglami. Posebna vrednost slovarja so nazorne risbe. Poleg organizacije slovenščine smo z ARSORS intenzivno sodelovali pri pripravi in obdelavi indeksov. Slovar bo mogoče kupiti s spletnim naročilom pri uredniku Wilfriedu Praetu v Belgiji in drugih spletnih knjigarnah. Podrobnosti bomo sporočili po spletu.

Rezultat ene od ustvarjalnih delavnic za otroke.

Orglar Johann Gottfried Kunath – življenje in pregled dela

Organ builder Johann Gottfried Kunath: life and overview of his work

Jurij Dobravec (jurij.dobravec@jarina.org)

Izvleček. J.G.Kunath, znani orglar prve polovice 19. stol, je na območju sedanje Slovenije izdelal okrog 30 glasbil različnih velikosti. Rojen je bil v Niemekgu na Brandenburškem. V mladosti je deloval kot predpevec ter izdelovalec orgel in drugih glasbil v Wittenbergu. Kasneje je v Ljubljani pridobil naziv mestnega orglarja in kot priznan mojster izdelal svoj najpomembnejši opus za stolnico glavnega mesta. V tem prispevku – ki je sicer del večje razprave, v kateri so obravnavani tudi njegovi predhodniki in nasledniki – se bomo osredotočili na njegovo življenjsko zgodbo, kakor jo je bilo moč spoznati iz verodostojnih virov. Podatki o glasbilih so zato omejeni in služijo le kot oporne točke. Vseeno lahko bralec pričakuje kar nekaj doslej neznanih dejstev, ki so bila ugotovljena na podlagi terenskega dela, analize podatkov in primerjalnih metod.

Po zgledu empiričnega raziskovalnega pristopa, je članek razdeljen na vsebinski in metodološki del.

Ključne besede: orgle, življenjepisi orglarja, Slovenija.

Abstract. J.G.Kunath, organbuilder of the first half of 19th century, is known as an author of about 30 instruments of different size in the area of today Slovenia. Born at Niemegk in Brandenburg, in youth active as cantor in Wittenberg and “Orgel und Instrumentmacher”, has later become a prominent organbuilder in Ljubljana with the most important opus in the metropolitan cathedral. In this article – that is part of a major lecture and detail analysis of his work, including his ancestors and followers – we would like to focus more on his life story as it was recognized from reliable sources. Data about the instruments are therefore restricted and serve as framework only. Nevertheless, readers will recognize many new information about his organs, gained by field investigations, data analyses and by comparison methods.

Following examples of empirical research approach, article is divided in two parts: contents and methods.

Keywords: pipe organ, organbuilder private life, Slovenia.

Johann Christoph Gottfried Kunath s poslovenjenim imenom Janez Kunat,¹ je ljubljanski orglar prve polovice 19. stoletja. Rodil se je 5. februarja 1787 v mestecu Niemeck, kjer je bil 7. februarja krščen.² Niemeck leži 60 km jugozahodno od Berlina in danes spada v okrožje Belzig v deželi Brandenburg. Takrat je spadal pod Saško. Oče, Johann Christoph (1761 – 1830), je bil po rodu iz kraja Lichtenberg.³ Mati, Maria Catherina (1762 – 1831), rojena Aulig (Aulich), je bila domačinka. J.G. Kunath je bil prvorojeni. Njegov sin, Johann Friderik Eduard (1822 – 1912), se je rodil v Baški na Krku⁴ in je drugo polovico življenja deloval kot orglar v Kopru in Trstu.⁵ Johann Gottfried je umrl pred letom 1859.

J.G. Kunath izhaja iz orglarske družine. Orglarja sta bila oče Johann Christoph (1761 – 1830) in brat Johann Friederich August (1807 – 1850), ki je kasneje nasledil očeta v Niemecku.⁶ Po nekaterih podatkih⁷ je bil Christian Gottlob (1739 – 1795), orglar v Wittenbergu, njegov stari oče. Znano je, da je Christian Gottlob od poletja 1770 do jeseni 1771 sodeloval z orglarjem Johannom Ephraimom Hübnerjem,⁸ ko je ta postavljajl orgle v znameniti Luthrovi grajski cerkvi v Wittenbergu. Vsaj do leta 1783 je v tej cerkvi deloval kot uradni vzdrževalec orgel.⁹ Znane so samo ene njegove orgle, in sicer iz leta 1786/1788. Z 12 registri jih je postavil v cerkvi sv. Jakoba v mestu Jüterbog-Neumarkt. Orgelska omara je še ohranjena.¹⁰ Oče J.G.Kunatha, Johann Christoph, je naredil vsaj troje orgel, in sicer za Mörtitz leta 1799, Ragösen 1818 in Mörz 1821/22.¹¹ Za orgle v Mörtitzu, kjer še stojijo, a so delno predelane in bile zaradi poplave leta 2002 skoraj uničene, ni jasno, ali jih je izdelal Christian ali Christoph Kunath. Avtorji običajno navajajo kar z okrajšavo "Chr. Kunath."¹²

Kunath, Joh. Christoph. L. Niemeck					9.	21.	26.
Aulig, Maria Catharina. Joh. Christoph Gottfried d.	2.	487.	15.		9.	24.	19.
Joh. Gottlob.				2.	288.	6.	
Joh. Gottlob.				2.	337.	33.	2. 627. 62.
Joh. Gottlob.				2.	365.	56.	
Joh. Gottlob.				2.	413.	9.	3. 161. 12.
Joh. Gottlob.				3.	14.	70.	3 164. 72.
Joh. Gottlob.	8.	53.	22.	3.	51.	28.	
Christiana Catharina.				3.	92.	39.	6. 37. 41.
Joh. Gottlob.	8.	10.	2.	4.	69.	4.	9. 138. 22.

Slika 1. Status animarum protestantske župnije Niemeck.

Na zgodnje življenje J.G.Kunatha lahko sklepamo iz drugotnih podatkov ali posrednega sklepanja. Status animarum [Slika 1] pri domačiji (Hof) Kunath v Niemegku navaja poleg staršev Christopha in Marie naslednje člane: Johann Christoph Gottfried, Johann Gottlieb, Johanna Christiana, Christiana Elisabeth, Johann Friedrich August, Karl August, Johann Gottlob, Friedrich August.

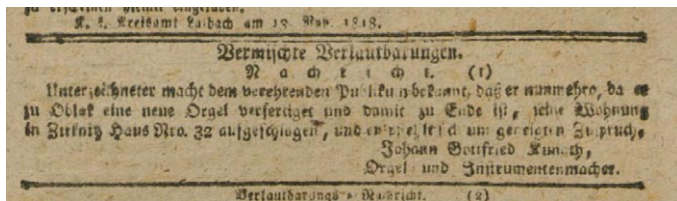
Leta 1816 je v Krstni knjigi¹³ v Niemegku navedeno, da se je staršem z imeni Johann Gottfried Kunad in Johanna Sophia Schulze 22. aprila rodila nezakonska hči Karolina Wilhelmina.¹⁴ Glede na dejstvo, da ta Status animarum beleži samo eno družino Kunath, je malo verjetnosti, da bi se v istem kraju dva človeka pri 29-tih letih imenovala popolnoma enako. Glede na kasnejše zapise¹⁵ in uspele opuse na Slovenskem lahko sklepamo, da je v mladosti dobro naučil orglarske obrti. Po obrtni tradiciji verjetno pri svojem očetu Christophu, če ne tudi v Wittenbergu pri Christianu Kunathu. Sam je navedel, da zna popravljati in izdelovati druga glasbila, in da je bil kantor¹⁶ v Wittenbergu. Za službo kantora v tako pomembnem kraju je po takratnih standardih moral imeti primerno glasbeno izobrazbo.

Slika 2. Napis v sapnici orgel v Škofjem dvoru pod Štalensko goro.

Najstarejši podatki o delovanju J.G.Kunatha na južni strani Alp segajo v leto 1817, ko popravlja orgle v cerkvi sv. Martina v Škofjem Dvoru (Freudenberg) pod Štalensko goro na Koroškem.¹⁷ Napis [Slika 2] v orglah pravi: "Joh. Gottfried Kunath gebürtig aus Sachsen Niemeg. K. Cantor in Wittenberg Orgel u. Instrumentmacher, Reparirt im Jahre d. 24ten Jan. 1817 in der Cappel".

Jeseni leta 1818 v oglasu¹⁸ v Laibacher Zeitung sam navede, da je nedavno dokončal orgle v Novi vasi na Blokah [Slika 3]. Takrat je stanoval v Cerknici, v hiši s številko 32, ki danes še stoji [Slika 4]. Iz navedbe v oglasu je mogoče sklepati na tragični dogodek iz

Slika 3. Oglas iz leta 1818 (prevzeto na dlib.si).

zasebnega življenja, ki še ni podrobno raziskan. Morda gre za smrt katerega od otrok. Kdaj in kje se je poročil z Mario Paternost, ki jo sin Eduard v poročnem zapisu navaja kot svojo mater, še ni ugotovljeno.

Slika 4. Stavba v Cerklji, v kateri je Kunath sprva bival s svojo družino.

Njegove zdaj nedelujoče, a še stoječe orgle v cerkniški župnijski cerkvi, so iz leta 1825.¹⁹ Takrat ga sledimo še v Starem Trgu ob Kolpi,²⁰ kjer je ohranjena omara, in domnevno pri Sv. Vidu nad Cerkljo.²¹ Morda je v bližnjih krajih takrat postavil še kakšne orgle, za katere ne avtorja sicer ne poznamo.²² V Komnu leta 1827 sestavi še danes ohranjene orgle iz materiala podrte minoritske cerkve sv. Antona iz Gorice,²³ domnevno neznanega²⁴ beljaškega mojstra iz leta 1755.²⁵ Napis v orglah pravi: "Ludwig Herzog von T[...] in den Leipnitz Organista in Jahr 1827, wurde dem Meister Johann Gottfried Kunadt, Orgelmacher in Laibach, diese Orgle welche gebaut wurde im Jahre 1755 im Villach."

Leta 1820 J.G.Kunath izdelal orgle za župnijsko cerkev na Brdu pri Lukovici. Te orgle so ob predelavi cerkve vsaj enkrat, leta 1854,²⁶ odstranili in nazaj postavili, leta 1861, ob nabavi novih pa očitno neuspešno prodajali.²⁷ Končno so jih postavili na

podružnico sv. Luka v Spodnje Prapreče. Danes je to dragoceno glasbilo zaradi gotizacije cerkve odstranjeno iz te podružnice in shranjeno v župnijskih pomožnih prostorih na Brdu. V isti župniji, na podružnici sv. Vida so za leto 1825 zabeležene nove orgle. Nekateri avtorji domnevajo, da so bile Kunathove.²⁸

Leta 1822 ga sledimo v Baški na Krku. Če je za tamkajšnjo cerkev izdelal ali popravil orgle, ni znano.²⁹ Verjetno pa se je tam mudil dalj časa, saj je s seboj imel ženo Mario, ki je prav v Baški rodila sina Eduarda.³⁰

Leta 1823 se Kunath naseli v Ljubljano na Stari trg 33³¹ oziroma kasneje v prvo nadstropje hiše št. 18 v Trnovskem predmestju³² kamor potencialne kupce vabi k preizkusu orgel. Orgle, ki jih je ponujal, verjetno niso bile prav velike, če jih je lahko postavil v prvo nadstropje še danes stoječe stanovanjske hiše [Slika 5]. Leta 1824 je pokopal hči Mario.³³

Slika 5. Stavba v Trnovem, kjer je v prvem nadstropju sestavljal orgle.

Najkasneje 1826³⁴ pridobi naziv deželni orglar,³⁵ s katerim se podpisuje pod časopisne oglase. Izgleda, da si je največ dela obetal v stolni cerkvi svetega Nikolaja, kjer hranijo več njegovih ponudb.³⁶ A do leta 1829 se v Ljubljani ni mogel uveljaviti. V tem obdobju je popravil in predeloval Janečkove orgle na stranskem koru v ljubljanski stolnici,³⁷ delo istega orglarja v cerkvi na Slančjem Vrhu,³⁸ Kučerovo v Žužemberku,³⁹ domnevno izdelal nove orgle za Velike Lašče, ki so zdaj deloma ohranjene na Veliki Slevici, in za postavitvev pripravil nekaj manjših glasbil, ki jih je s pomočjo oglasov v časopisih skušal prodati. Verjetno so katere od ponujenih bile kasneje delno predelane⁴⁰ in postavljene v krajih, kjer nekateri avtorji domnevajo, da so stale, na primer v Gornji Logatec⁴¹ ali v Škocjan pri Turjaku.⁴² Kunathu kot meščanskemu

orglarju morda lahko pripišemo šolske orgle v nekdanjem ljubljanskem liceju na sedanjem Vodnikovem trgu iz leta 1827.⁴³ Januarja 1828, ko z družino še kar živi v Trnovem št. 18, mu umre sin Johann.⁴⁴

Že leta 1827 da ponudbo za prenovo Kučerovih orgel v ljubljanski stolnici,⁴⁵ delo pa se zavleče do pozne jeseni 1830. Medtem postavlja nove orgle v Srednji vasi v Bohinju, ki so prvič zapele dan svetih Treh kraljev leta 1830,⁴⁶ kakor je mogoče izračunati iz napisa eCCe organVM qVod seXta IanVarII sonare InCepIt. Morda so iz istega časa orgle v Podbrezjah, ob katerih je orglarsko umetnost spoznaval po dosedanjih domnevah njegov edini učenec Peter Rojc (1811 – 1894).⁴⁷

Kunathu so velike stolniške orgle očitno dobro uspele. Čeprav je o dogodkih v zvezi s tem glasbilom relativno veliko dokumentacije, donedavna ni bilo podrobno preučeno, kaj se je takrat res dogajalo. Pomanjkljivi viri so zavedli nekatere raziskovalce v sklep, da je Kunath zgolj popravil orgle Josipa Kučere iz leta 1780, oziroma celo, da so do leta 1912 stale na glavnem koru orgle Frančiška Ksaverja Križmana iz leta 1762.⁴⁸ Zdi se, da je Kunath najprej dobil naročilo za popravilo prejšnjih orgel, med delom pa se je očitno z naročnikom ustno dogovoril, da izdelava nove orgle.⁴⁹ Uspeh v stolnici je hitro sprožil nova naročila za nove, večje orgle: za cerkev Device Marije Ljubljana Polje (Mariafeld nächst Laibach) [Slika 6] jih dokonča konec leta 1832 ali v začetku 1833,⁵⁰ v Šmarju pri Jelšah pa leta 1833, kakor poroča navedba v kroniki, ki jo navaja lavantinski popis: "Die Orgel mit 12 Registern war aus der Jahre 1833 und wurde im Laibach angefertigt."⁵¹ V nunski cerkvi v Škofji Loki v začetku leta 1834⁵² postavi in nekoliko predela Kučerove orgle, ki so prej stale v stari župnijski cerkvi v Polju pri Ljubljani.⁵³ V Slevici so bile na novo postavljene leta 1936.⁵⁴ V obdobje med 1835 in 1838 je verjetno izdelal orgle pri Sv. Štefanu pri Žusmu,⁵⁵ ki so razdrte in shranjene na skednju ob tamkajšnji cerkvi. Glede na napise na lesenih piščalih in značilnosti omare v avtorstvo ni mogoče dvomiti. Glede na obliko in ornamente omare bi v prav to obdobje lahko šteli še nekatere druge orgle na Celjskem, na primer na Prevorju in v Pilštanju,⁵⁶ ali tiste v Blagovici⁵⁷ in Krašnji,⁵⁸ za katere nekateri avtorji domnevajo, da so (bile) njegove.⁵⁹

Kljub uspehom pri naročilih in izdelavi glasbil za gospodarsko močne župnije, je mogoče slutiti denarne in zasebne težave. Leta 1830 se preseli v večstanovanjsko stavbo v Karlovško predmestje (Zvonarska ulica, danes Karlovška), kjer menja številke: 5 (april 1830),⁶⁰ 7 (marec 1831),⁶¹ 4 (december 1831),⁶² 8 (od maja 1833⁶³ do februarja 1835)⁶⁴ [Slika 7]. V oglasih ni več vabila na

157 —

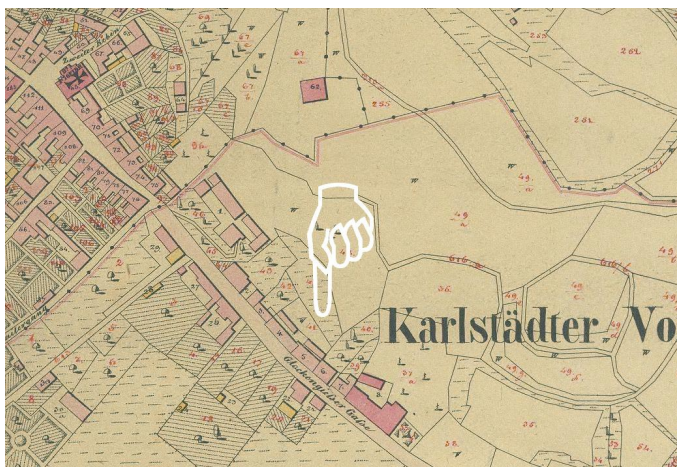
Z. 557. (1)

Kirchen = Orgel zu verkaufen.

Der Endesunterzeichnete gibt sich hiemit die Ehre ergebenst anzuzeigen, daß bei ihm zwei ganz vollständige, neu verfertigte Kirchen = Orgeln, wovon eine mit zwölf, und die andere mit sechs Registern versehen ist, für deren Güte, Dauerhaftigkeit und gute Tonart er für mehrere Jahre bürget, um äußerst billige Preise zu verkaufen sind. Auch zeigt er zugleich ergebenst an, daß am 11. April d. J. wegen Vergrößerung der Pfarrkirche zu Mariafeld nächst Laibach, die bis dahin bestandene Kirchen = Orgel, welche erst vor wenigen Jahren ganz neu erbaut wurde, mit zwölf Registern versehen ist, und sich noch im besten Zustande befindet, gleichfalls um billigen Preis zu verkaufen ist. Der nähern Auskunft der letzten Orgel wegen, beliebe man sich an die dortige Kirchenverwaltung, oder gleichfalls an Unterzeichneten gefälligst zu wenden.

Laibach am 23. März 1831.

Joh. Gottfried Kunath,
bürgerl. Orgelbauer, wohnhaft in
der Karlstädter = Vorstadt, Nr. 7.

Slika 7. Karlovško predmestje leta 1841 (hrani NUK - Europeana).

preizkus orgel, torej na teh naslovih, ali sploh, ni imel delavnice. Zdi se, da je imel nekaj težav s konkurenco tudi zaradi svojega nemškega in protestantskega porekla.⁶⁵ V tem obdobju se srečuje še z družinskimi tragedijami: 1828 mu v prvem tednu umre sin, 1833 drugi dveletni sin, 1835 pa še tretji, petmesečni. Iz leta 1840 je še znana zanj neugodna rzsodba deželnega sodišča v zvezi z dolgovi.⁶⁶

Kot izdelovalec se na Kranjskem ponovno pojavi med 1838 in 1840, ko izdelava orgle v Trnovem v Ljubljani,⁶⁷ na Šmarni gori⁶⁸ in v Šentvidu nad Ljubljano. Slednje, ki jih je začel delati že leta 1835, in ki so potem slovele kot najboljše na Kranjskem,⁶⁹ sta mu pomagala narediti Jakob Meidofel, mizarski in orglarski pomočnik iz Gradca in Karol Franke, mizarski pomočnik iz Radgone.⁷⁰ S ponudbami v Idriji,⁷¹ v Železnikih⁷² in Radovljici⁷³ ni uspel.

Do leta 1843, ko mu junija v 44. letu starosti umre žena Maria,⁷⁴ ga še srečujemo v Ljubljani, tokrat v starem mestu na naslovu Stadt 51. Josip Levičnik se kot učenec Gregorja Riharja spominja, da ga je večkrat kot siromaka videl na obisku pri Riharju.⁷⁵ V letih 1845 in 1846 po virih sodeč začasno deluje v Trstu, kjer popravi nekaj orgel in posreduje pri prodaji Rumplovih orgel.⁷⁶ Ker je njegov sin Eduard več let – vsaj med 1859 in 1884 – živel v Kopru, je morda tam svojo starost dočakal tudi Johann Gottfried. V zapisu poroke sina Eduarda v Kopru 1859 je navedeno, da je pokojni. Kraj in datum smrti ali pokopa nista znana, kar za orglarja, ki veliko dela na terenu, ni posebej neobičajno. V mrliških knjigah v Kopru ni naveden. Zanesljivo torej vemo, da je umrl pred letom 1859.

Njegov sin, orglar Eduard,⁷⁷ rojen 1822, se leta 1849 navaja kot vojaški obveznik, ki živi v mestu v Ljubljani na hišni številki 81.⁷⁸ Kasneje je živel v Kopru, kjer se je 1859 poročil z 19 let mlajšo Mario AugustoVerduz. V knjigi je za oba navedeno, da sta katoliške vere. Kot poročna priča je naveden Mihael Vičič, verjetno orglar s Črnič, ki je nekaj orgel izdelal na Krasu in na Goriškem. V družini Kunadovih v Kopru so se rodili vsaj štirje sinovi: Emmanuel, Marco, Umberto in Hermann ter hči Maria Pia.⁷⁹ Eduard frančiškanom v Rovinju leta 1882 izdelal svoj edini opus. Omara je ohranjena in stoji v koru na hrbtne strani glavnega oltarja.⁸⁰ Kot Giovanni Federico Edoardo leta 1885 v Trstu ustanovi podjetje za izgradnjo orgel. Še v visoki starosti orgle popravlja na Tržaškem, po Krasu v Istri. Z njegovo smrtjo leta 1912 se zaključi delovanje orglarske rodbine Kunath, v kateri je najpomembnejšo vlogo odigral Johan Gottfried.

Zaključek. J.G.Kunath je slovel kot izvrsten fonik. Na Slovensko je prinesel metode in pristope izdelave in intoniranja orgel, po katerih so sloveli veliki saških mojstri poznega baroka. Sam ga je imenoval *Inventions Stimmung*. Kljub težavam v zasebnem življenju je uspel izdelati nekaj izjemnih opusov, na katere je Slovenija lahko ponosna. Podatkovna zbirka ARSORS našteje 34 zapisov o dejanskih ali potencialno njegovih orglah. Če bi upoštevali, da je vsa oglaševana glasbila prodal znanim naročnikom, se številka zmanjša na 24. Vendar tega zdaj še ne vemo. Glede na dokazane samostojne opuse in večja dela na Primorskem in Štajerskem ter zgodnje pojavljanje na Koroškem upravičeno domnevamo, da je vplival na celotno slovensko območje in severni Jadran.

Prikazan življenjepis, podkrepjen z viri, je osnova za podrobno nadaljevanje raziskav njegovega dela, posameznih orgel, njegovega pristopa do orglarstva in vplivov saških orglarskih šol na izdelovanje orgel na Slovenskem od sredine 19. stoletja naprej.

Opombe in viri

¹ V italijanskih in latinskih virih Kunad. Npr. Poročna knjiga koprške stolnice iz leta 1859 navaja ime v latinščini: Joannes Godefridus Kunad. Giuseppe Radole (1969): *L'arte organaria in Istria*, str. 138. V *Diocesi di Trieste* (2004) navaja Eduardo Kunad in Johann Kunath. Poslovenjeno ime Kunat je po znanih podatkih bilo prvič uporabljeno leta 1861 v oglasu Kmetijskih in rokodelskih novic, št. 23, oglasnik, str. 34.

² Podatki iz krstne knjige evangeličanske Kirchengemeinde Niemeck, osebni vpogled leta 2005. Objava fotografije v Jurij Dobravec (2006): Po

- Kunathovil sledovih – 1. V Cerkveni glasbenik, 2006 (99), št. 1, str. 7.
- ³ Wolfgang Hackel & Uve Pape (2012): *Lexikon Norddeutscher Orgelbauer, Band 2*, str. 215. Za kateri Lichtenberg gre, ni bilo mogoče ugotoviti. V sedanji Saški in Brandenburgju je vsaj 7 večjih krajev s tem imenom, nedvomno pa obstajajo tudi zaselki in ledinska imena.
- ⁴ Poročna knjiga stolnice župnije v Kopru, zapis dne 22.8.1859: poroka orglarja Eduarda Kunada in Marie Verduz.
- ⁵ V Kopru se pojavlja v matičnih knjigah kot organorum faber. V Trstu je registriral orglarsko obrt leta 1885. Magistrato civico di Trieste 3. maj 1885, št. 15203. Navedba po: Giuseppe Radole (1969): *L'arte organaria in Istria*, str. 138.
- ⁶ Navedba A. Kunad, 8.6.1841, župnijski arhiv (PfA) Lüsse-Neschholz, rokopis.
- ⁷ Podatke iz podatkovne zbirke orgel Berlin in Brandenburg ORDA, navedbe v letu 2004 in 2015. Na prošnjo avtorja je podatke posredoval Uve Pape. Prim tudi Dragobert Liers (1989): *Über Orgelbauer der Mark Brandenburg im 18. und 19. Jahrhundert. V: Österreichische Orgelforum 1989 1+2*, str. 52.
- ⁸ Johann Ephraim Hübner (1697-1777) se je orglarstva učil pri Johannu Ernstu Hähnelu iz Meißna in deloval pod vplivom Silbermanna (prim. Wolf Bergelt: <http://www.orgellandschaftbrandenburg.de> [2015-12-10]) in Uve Pape & Wolfram Hackel (2015) *Lexikon Norddeutscher Orgelbauer, Band 3*, str. 199 in 248). Johann Ernst Haehnel je bil v svojem času priznan orglar in njegovo delovanje Kocourek označi kot Haehneljevo šolo sredine 18. stoletja (gl. Jiřy Kocourek (2005): *Der Orgelbau in östlichen Mittedeutschland*, str. 16). Z Silbermanom sta bila sicer konkurenta in sta se prpravdala glede prvenstva izboljšave izuma "damping mehanizma" pri čembalu d'amour (Bernard Braunchli (1998): *The Clavichord*, str. 161-162). Po Silbermanovi smrti je Hähnel celo kandidiral v Dresdnu za nasledstvo Silbermannovega "Neustaedter Orgelbau". Kandidirala sta tudi Silbermannova učenca D.Schubert in A.Oehme. Vendar je Dresdenski mestni parlament nasledstvo na koncu dal Hildebrandtu. (Werner Müller (1997): *Auf den Spuren von Gottfried Silbermann*, str. 134-135).
- ⁹ Hermann Busch (1994): *Fünf Jahrhunderte Orgeln in der Schlosskirche zu Wittenberg. V: Die Orgel in der Schlosskirche zu Wittenberg*, str. 14.
- ¹⁰ Navedba po podatkih ORDA in materialnih dokazih ob avtorjevem terenskem obisku 2005.
- ¹¹ Podatke iz podatkovne zbirke orgel Berlin in Brandenburg ORDA je posredoval prof. Uve Pape.
- ¹² Prim. Kocourek (2005): *Der Orgelbau in östlichen Mittedeutschland*.
- ¹³ FamilySearch.org: Germany, Prussia, Brandenburg and Posen, Church Book Duplicates, 1794-1874 [dostop 2015-10-10]
- ¹⁴ Kasneje, leta 1836, se je dekle z istim imenom, Karolina Wilhelmina, rodila v družino Augusta, Johannovega brata. (FamilySearch.org, kot zograf)
- ¹⁵ Zapis v sarnici orgel v cerkvi sv. Martina v Škofjem Dvoru (Freudenberg) pod Štalensko goro iz leta 1817. Fotografiranje je organiziral A.Feinig.
- ¹⁶ Kantor v srednjeevropski protestantski in katoliški tradiciji pomeni predpevec v manjši cerkvi ali zborovodja oziroma učitelj petja v velikih cerkvah (Kapellmeister), še posebej tam, kjer so ob cerkvi tudi glasbene šole. Prim.: Hugo Riemann (1916): *Musik-Lexikon: Erster Band*, str. 528.
- ¹⁷ Wolfgang Benedikt, 1985, *Die Orgeln der Bezirke Klagenfurt-Land und Feldkirchen*, str. 32.
- ¹⁸ Intelligenzblatt zur Laibacher Zeitung, 27.11.1818, str. 1326.
- ¹⁹ M. Košnik (1932): *Cerknica. V: Cerkveni glasbenik 55* (1932), str. 93.
- ²⁰ Materialni dokazi – ohranjena omara z značilnimi elementi Kunathovih omar, ki jih pri drugih avtorjih ne zasledimo.
- ²¹ Edo Škulj (2009): *Zupanova orglarska delavnica*, str. 74.

- ²² Npr. v Planini pri Rakeku iz leta 1826 (gl. *Leksikon Dravske banovine*, str. 719). Morda tudi v župnijski cerkvi pri Sv. Trojici Šivče in v Horjul, kjer so bile izdelane med 1812 in 1840 (prim. navedbo rokopisa v Primož Malavašič (2000): *Orgle v dekaniji Vrhnika*: diplomatska naloga, str. 32.
- ²³ Lorenzo Nassimbeni (2004): *Archidiocesi d' Gorizia* (2004) str. 183.
- ²⁴ V tistem obdobju je na območju Furlanije deloval beljaški orglar Elias Prutzer, rojen kot Elija Pračker v župniji Mezina (Okres Bruntál) na Češkem. Njegova hči se je leta 1772 poročila z rezbarjem in pozlatarjem Michelom Bossijem (1747 Romans – 1818 Ljubljana), ki je 1884 prevzel njegovo orglarsko delavnico. (Glej Matthias Reichling (2005), *Prutzer, Elias*. V: *Österreichisches Musiklexikon*, Bd. 4, str. 1811.)
- ²⁵ Prutzer je na Koroškem še slabo poznan, čeprav smo ob hitrem pregledu našli zapise o devetih domnevno njegovih opusih (interna raziskava). Eberstaller ga le bežno omenja (Oskar Eberstaller (1955): *Orgeln und Orgelbauer in Österreich*, str. 104. Podrobnejše raziskave napoveduje Sepp Strobl v svoji disertaciji (osebna korespondenca).
- ²⁶ Zgodnja Danica: katoliški cerkveni list, 09.02.1854, letnik 7, št. 6.
- ²⁷ Kmetijske in rokodelske novice, 1861, št. 23, oglasnik, str. 34.
- ²⁸ Matjaž Ambrožič (2014): *Orgle v cerkvah Občine Lukovica*. V: Zbornik občine Lukovica II, str. 101. Avtor navaja zapis Wolfove vizitacije v NŠAL (Nadškofijski arhiv Ljubljana), Vizitacije 1824-1858, šk. 9, viz. 9.
- ²⁹ Orgel v Baški ni, in se jih še živeči duhovniki ne spominjajo (avtorjeva korespondenca Božidar Grga), niti niso bile ugotovljene v času popisa pod vodstvom Ladislava Šabana (Arhiv Muzikološkega inštituta HAZU v Zagrebu). Ohranjena korna ograja je klasicistična in presenetljivo podobnih oblik kot tista v Cerknici.
- ³⁰ Poročna knjiga stolne župnije Koper.
- ³¹ Navedba na ponudbi za orgle v Idriji 9.oktobra 1823 – hrani župnijski urad v Idriji. Navedeno po Edo Škulj (2012): *Baročne orglarske delavnice*, str.145.
- ³² oglas v Laibacher Zeitung 21.03.1826.
- ³³ NŠAL ŽA – Umrli pri sv. Jakobu od 1808 do 1832. Podatek posredovala K. Trček.
- ³⁴ Pred njim je naziv deželni orglar nosil Joseph Alois Kučera (*1755, +pred 1826). Nekateri avtorji Kunatha in Kučero zamešajo, npr. Mantuani (1932): *Razvoj glasbe pri Slovencih* ima zapis Kučera Joh. Gotfried, (str.31) Tab. XVI.
- ³⁵ Z nazivom „bürgl. Orgelverfertiger“ se prvič podpiše pod oglasom v Laibacher Zeitung 21.03.1826.
- ³⁶ Edo Škulj (2005): *Orgle in organisti v sedanji ljubljanski stolnici*, str. 65-69.
- ³⁷ Edo Škulj (1990): *Orgle v Ljubljani*, str. 28.
- ³⁸ Edo Škulj (1985). *Obnovljene orgle v Tržišču*. V: Cerkveni glasbenik, leto 78, str. 94-95. Zdaj so namreč te orgle v župnijski cerkvi v Tržišču.
- ³⁹ Te orgle so od leta 1883 stale v cerkvi v Šmihelu. Prim. Edo Škulj (2012): *Baročne orglarske delavnice*, str. 91-92.
- ⁴⁰ Število registrov iz oglaševanih in kasneje postavljenih orgel ni nikjer popolnoma skladno, vendar je mogoče kakšen register dodati ali odvzeti brez večjega posega v sapnico.
- ⁴¹ Domneva Eda Škulja na podlagi fotografije v letaku ob postavitvi novih orgel leta 2002. Osebna korespondenca
- ⁴² Domneva Eda Škulja na podlagi fotografije, ohranjene v župnijskem arhivu Škocjan pri Turjaku. Osebna korespondenca.
- ⁴³ Prim. Cvetko Budkovič (1978): *Javna glasbena šola v Ljubljani 1816—1875*; Muzikološki zbornik 1978, str. 57.
- ⁴⁴ Osmrtnica za sina Johanna, Laibacher Zeitung 31.01.1828.
- ⁴⁵ Original v NŠAL. Prim: Edo Škulj (2005): *Orgle in organisti v sedanji ljubljanski stolnici*, str. 65.
- ⁴⁶ Pisni dokumenti niso znani, so pa oblike ornamentov, kronogram,

- predvsem pa napisi na piščalih enaki kot v Praprečah, torej nedvomno Kunathovi.
- ⁴⁷ Prim. Jožef Levičnik (1898): *Nekaj črtic iz Železnikov*. V: Drobthinice, 1898, str. 147.
- ⁴⁸ Prim. Edo Škulj (1990): *Orgle v Ljubljani*.
- ⁴⁹ Tako sklepa Edo Škulj na podlagi obračuna del z dne 17. oktober 1830. Glej *Orgle in organisti v sedanji ljubljanski stolnici*, 2005, str. 73.
- ⁵⁰ *Intelligenzblatt zur Laibacher Zeitung* 24.03.1831, str. 157, 29.03.1831, str. 220 in 31.03.1831 str. 169.
- ⁵¹ *Orgle v cerkvah Lavantinske škofije*, Maribor, 1911, str. 41. Omara je po obliki in ornamentiki povsem podobna drugim Kunathovim omaram. Drugih delov pri izdelavi novih orgel leta 1998 žal niso ohranili (osebna korespondenca Anton Škrabl).
- ⁵² Katarina Trček (2015): *Orgelska glasbila v župnijski cerkvi sv. Jurija v Stari Loki Stara Loka*. V: A glej, na tem polju je obrodil stoteren sad, zbornik Župnije sv. Jurija Stara Loka.- Str. 377-385. Avtorica v članku iz preverjenih dejstev sicer napačno sklepa in ponovi napake svojih predhodnikov in Kunatha navede kot nedvomnega avtorja.
- ⁵³ Sklepanje glede na oglas v *Amtsblatt zur Laibacher Zeitung* 02.05.1833, str. 412 in primerjavo podpisanih Kučerovih orgel v Okonini.
- ⁵⁴ *Postojnsko okrajno glavarstvo*, 1889, str. 27.
- ⁵⁵ Večji del orgel je ohranjen. Napisi na piščalih so Kunathovi.
- ⁵⁶ Orgle imajo nekaj elementov okrasja, na osnovi katerih bi bilo mogoče sklepati na Kunathovo avtorstvo in kasnejšo predelavo. Ni zanesljivo. Leta 1864 jih je zelo predelal malo znani orglar Johann Welly iz Sevnice (nalepka in zapis v sapnici).
- ⁵⁷ Premrl v statistiki sicer navaja "Dva mojstra domačina. Delali so jih kar na mestu, izključeno pa ni, da je bil eden teh mojstrov ljubljanski mojster Kunat." Glej še *Cerkveni glasbenik* 1918 št. 7 str. 55; Morda sta bila njegova štajerska pomočnika, ki sta z njim sodelovala – kot je izpričano – v Šentvidu nad Ljubljano (prim. Ivan Kogovšek: *Dostavki in popravki k spisu "Župnija Št-Vid nad Ljubljano"*, rokopis str. 135 v NŠAL)
- ⁵⁸ Milko Bizjak & Edo Škulj (1985): *Orgle na Slovenskem*, str. 100.
- ⁵⁹ Tako trdi Bizjak v zapisu *Orgle na Slovenskem*; vendar so jih lahko postavili kateri od njegovih posnemovalcel ali učencev
- ⁶⁰ *Intelligenzblatt zur Laibacher Zeitung* 01.04.1830, str. 170.
- ⁶¹ *Intelligenzblatt zur Laibacher Zeitung* 24.03.1831, str. 157.
- ⁶² *Amtsblatt zur Laibacher Zeitung* 01.12.1831, str. 1229.
- ⁶³ *Amtsblatt zur Laibacher Zeitung* 02.05.1833, str. 412.
- ⁶⁴ *Amtsblatt zur Laibacher Zeitung* 26.02.1835, str. 146. Iz nekaterih virov (npr. *Laibacher Zeitung* z dne 21.01.1841) je mogoče sklepati, da je te stavbe mestna oblast že takrat uporabljala za nastanitev ubožanih meščanov.
- ⁶⁵ Prim. Rumplov oglas v *Intelligenzblatt zur Laibacher Zeitung* 11.02.1834, kjer izpostavi sebe kot domačega orglarja in poudari možnost popravila orgel "tujih mojstrov".
- ⁶⁶ *Laibacher Zeitung* 29.02.1840.
- ⁶⁷ Ivan Vrhovnik (1933): *Trnovska župnija v Ljubljani*, faksimile, Župnija Trnovo, 1991, str. 331 in naprej.
- ⁶⁸ Prim. T. Kremžar (brez letnice): *Orgle na Šmarni gori*, Orglarski tečaj v Ljubljani.
- ⁶⁹ *Die Kirche in St.Veit ob Laibach*. Carniola 64, 7.12.1840, str 245 (2).
- ⁷⁰ Napis v orglah, navedeno v Ivan Kogovšek (1954): *Dostavki in popravki k spisu "Župnija Št-Vid nad Ljubljano"*, rokopis v NŠAL.
- ⁷¹ Original v ŽA Idrija.
- ⁷² Levičnik, Josip: *Drobthinice* (1898, letnik 30), str. 141.
- ⁷³ Arhiv župnije Radovljica v NŠAL. Osebna korespondenca Edo Škulj.
- ⁷⁴ *Laibacher Zeitung* št. 50 (24.6.1843).

⁷⁵ Josip Levičnik (1898): *Drobtince* (1898, letnik 30), str. 147.

⁷⁶ Giuseppe Radole (1969): *L'arte organaria in Istria*, str. 139

⁷⁷ Radole Eduarda dosledno navaja kot "di Lubiana" oziroma iz Ljubljane.

Tudi zapis v poročni knjigi leta 1859 navaja, da je iz Ljubljane.

⁷⁸ Laibacher Zeitung 03.04.1849.

⁷⁹ Prepisi Krstne knjige stolne župnije v Kopru. Župnijski arhiv Koper, osebni ogled 2015.

⁸⁰ Osebni ogled 2006. Navaja tudi Giuseppe Radole (1969): *L'arte organaria in Istria*.

Uporabljene metode

Metoda neposredne ugotovitve. Zgodovinska dejstva izhajajo iz podatkov v sistematično urejene podatkovne zbirke. Analizirana so bila dejstva, ki so zabeležena v primarnih dokumentih, ki so visoko zanesljivi, na primer zapisi v uradnih knjigah ali listinah personalne ali stvarne narave (matične knjige, inventarji), podpisane avtorjeve navedbe (ponudbe, obračuni, nedvoumne navedbe v časopisnih oglasih) in nedvoumni podpisani zapisi v samih inštrumentih. Na teh podatkih temeljijo trditve o rojstvu in poreklu obravnavanega orglarja, o njegovih sorodnikih in njegovih sodelavcih. Povsem zanesljivi so podatki za na novo izdelane orgle na Blokah [Slika 1], v Brdu pri Lukovici, v ljubljanski stolnici in v cerkvi Ljubljana – Polje [Slika 6], ter predstavitev in delna predelava orgel, ki so zdaj v nunski cerkvi v Škofji loki in v Komnu na Krasu. Po tej metodi je ugotovljena večina navedenih popravil. Zbirke vsebujejo tudi zmotne navedbe v dosedanjih obravnavah tega orglarja, ki pa so bile delno obdelane po principu izločanja. Podrobna analiza in argumentacija še ni bila izvedena.

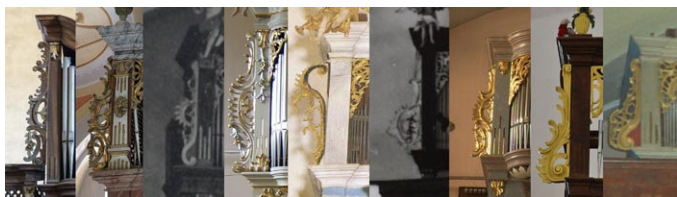
Slika 8. Originalna Kunathova manualna klaviatura brez spodnjega Cis.

Slika 9. Oznake registrov na C piščalih (Srednja vas v Bohinju, Sv. Marija v Škofji Loki, Sveti Štefan pri Žusmu).

Metoda stvarne primerjave. Stvarni dokazi so obstoječe orgle ali fotografije orgel, za katere avtorja ne poznamo iz neposredne ugotovitve, ampak po primerjavi. Pri Kunathu gre za naslednja dejstva: manjkajoči spodnji Cis [Slika 8], značilni splošni tipi orgelske omare, ki se jasno ločijo od sočasnih avtorjev, rokopisne oznake imen registrov na C oziroma največji piščali posameznega lesenega registra [Slika 9], večpiramidalna postavitve piščali na manualni sapnici, ki sledi postavitvi principala v prospektu, vogalni spoji sapnice, vogalniki pri trakturi iz mehke kovine, značilno okrasje omare, predvsem zlata dvojna vijačnica z značilno metriko po stebrih [Slika na naslovnici], tri kanalete ali izbokle navpične letvice na dnu stebrov [Slika 10], značilna polnila z rezbarijami z dvojno C obliko, stranska ušesa s potlačenim svitkom [Slika 10] in kronogrami. Po tej metodi so ugotovljene Kunathove orgle v Cerknici, Srednji vasi, Šentvidu nad Ljubljano, na Šmarni gori, v Starem trgu ob Kolpi, v Šmarju pri Jelšah in na Sv. Štefanu pri Žusmu.

Navpično podaljšani rombi na polnilih omare in dvojna vijačnica (sicer z bolj sploščenimi krogi) enako lahko pričajo tudi za orgle drugih avtorjev, npr. v Podcerkvi, Cerkljah, Krki na Koroškem itd.

Slika 10. Primerjava ušes pri orglah v času J.G.Kunatha (Šk. loka - Pilštanj - Stari trg - Srednja vas - Prapreče - Bloke - Šmarje - Troščine - Sv. Štefan. Pri nekaterih vidne tudi po tri kanalete na zunanjih stebrih.

Metoda časovne primerjave. Gre za postopek, ko po zgodovinski logiki z veliko zanesljivostjo sklepamo, da so orgle bile izdelane v določenem obdobju. V obravnavanem primeru gre za povezavo orgel, ki jih je oglaševal v časopisnih oglasih, torej zanesljivo izdelal, z orglami z enakimi značilnostmi, ki jih je (domnevno) kasnejšem obdobju postavil za katerega od znanih naročnikov, v naslednjem letu pa se v oglasu ne pojavijo več. Tu gre za sklepanja pri orglah v Slavini, Šmarju, Ljubljana-Polje, Škofja Loka, ter domneve za ljubljanski licej, morda Podlipa, Stara Oselica, Zavratac, Planina pri Rakeku, Šivče, in še nekaj drugih. Po tej metodi bomo odslej tudi navajali, da je čas njegove smrti pred 1859 in ne po 1846, kot doslej.

Sekundarni zapisi. Tu so obravnavana besedila dveh vrst. Najprej laična ki so bila pripravljena že deloma z namenom pregleda, v katerem je citiran ali kako drugače naveden Kunath kot avtor. Večinoma gre za župnijske kronike, ki so bile napisane več desetletij po nastanku orgel in v več primerih le kot spomin na nekdanje/prejšnje orgle. Tak primer so Slavina, Trnovo in Šentvid v Ljubljani in Podbrezje. Druga vrsta so strokovna in znanstvena besedila, ki so brez neposrednih navedb že dokazovala, da gre za njegove orgle, na primer v Velikih Laščah, Škocjanu, Gorenjem Logatcu, Blagovici, na Prevorju, v Krašnji, na Trsteniku in še kje. Za nekatere navedbe je že bilo ugotovljeno, da so bile napačne, npr. na Igu in v Tunjicah. Mnoge od navedb v tiskani literaturi bo potrebno v prihodnje potrditi na podlagi dodatnih gradiv, terenskega dela in/ali primerjalnih metod.

Pri večini navedb je bila uporabljena sinergija različnih metod, s čimer je bila dosežena večja zanesljivost.

ECCE ORGANVM!

ECCE ORGANVM!
VODI SEČEKANVAJDI SONARE INČIPT.